

МѢСЕЧНО ИЛЛЮСТРОВАНО РЕЛИГИОЗНО СПИСАНИЕ.

Год. VI. Февруарий, 1897. Брой 2.

ПОЛЕМИКА.

Ний не мислимъ, че полемиката изобщо служи за назидание или за впечатление на важни религиозни истини; не отказваме, обаче, че и тя си има мѣстото, и че, когато се води съ приличната сериозность, може да подбуди мнозина да испитватъ истини или наредби, които тѣ може да сѫ считали за напълно основни. Ако да се водѣше такъва полемика и отъ малкото религиозни вѣстници и списания у насъ, то нѣма съмнѣние, че щѣше да принесе полза на мнозина. „Ний сме мислили," щѣхѫ да кажѫтъ тѣ, „че извѣстни религиозни учения и обряди почиватъ на здрава основа и могѫтъ да се докажѫтъ отъ Священното Писание; но сега чуваме да ни се казва, че тѣ не почивали на здрава основа нито можали да се подкрѣпятъ отъ Св. Писание. Въпроснитѣ учения и обряди сѫ били до скоро приети отъ цѣлия нашъ народъ. Заради това добрѣ е да вникнемъ и да ги испитаме всестранно за да се удостовѣримъ." Ако такива испитователи чуехѫ, че редакторитѣ на нѣкои религиозни или църковни вѣстници сѫ завзели да защищаватъ тѣзи „религиозни учения и обряди," които народътъ е приемалъ и още приема, то тѣхниятъ интересъ би се още по-слино пробудилъ да четѫтъ отговора или защитата на органитѣ на така нарѣчената *господствующа вѣра*. Всичко това би било твърдѣ умѣстно, защото въ такъвъ случай би се дала възможность на здравомислящитѣ съгласно наставлението на Апостола Павла „всичко да испитватъ" а само „доброто да държѫтъ."

За голѣма жалость не се води безпристрастна и достолепна полемика отъ органитѣ на Православната Църква у насъ" Ний почитаме религиознитѣ убѣждения на всѣки человѣкъ и сме всякога готови да изслушаме неговата защита, когато е тя сериозна; но какво търпение можемъ да имаме съ хора, които въ своята полемика, отъ начало до край, вмѣсто да отговарятъ съ доводи на противницитѣ си, хулятъ ги и ги наричатъ лъжци, измамници, продажни сѫщества и пр.?

Българското Евангелско Дружество наскоро е издало една брушурка подъ насловъ „Къмъ Беспристрастнитѣ и Напрѣднчави съотечественици," отъ нѣколко любители на всестранния народенъ напрѣдъкъ и религиозното му възраждание. Въ тази брошурка се излагатъ въ кратцѣ ученията на нѣкои проповѣдници, които сѫ се трудили и още се трудятъ за „събуждането и възраждането на нашия народъ." Тѣзи учения се сгруниратъ въ 12 точки или раздѣления и сѫ подкрѣпени съ стихове отъ Священното Писание.

На издаваемия се въ София църковно-общественъ вѣстникъ „Съвѣтникъ" не сѫ понравили горнитѣ учения и редакторътъ се завзелъ съ дълго *Отворено Писмо* ва отговаря на тази брошурка., но съ такъвъ тонъ

и языкъ, който не е отъ естество да го прѣпоржча прѣдъ здравомислящата читающа публика. Едно отъ двѣтѣ или приведенитѣ отъ Свещеното Писание въ горѣказаната брошура стихове подкрѣпятъ изложенитѣ въ нея учения, и тогазь не „Съвѣтникъ,“ но и най-ученията богословъ не може да ги опровергае, или тѣ (стиховетѣ) не ги подкрѣпятъ и тогазь на „Съвѣтникъ“ не оставаше освѣнъ да докаже това съ нѣколко думи, защото „мудрому мало довлѣетъ.“ Нескончаемитѣ обаче мѫдрования на *Отвореното Писмо* въ В. „Съвѣтникъ“ ще накаратъ безпристрастнитѣ читатели да заключатъ, че сѫ назначени да прикриятъ слабостьта на автора му. Нѣма нужда да се „бие на въздухъ,“ но право на прѣдмѣта, и тогазь всѣкой да сѫди за себе си.

ЗАРОВЕНИ ДУШИ.

Има една повѣсть за единъ Италиянски благородникъ, който страшно си отмъстилъ на едного, когото мразялъ. Той го заровилъ живъ въ една фервда на палата, който строялъ, и наредилъ редове отъ тухли и камъни около му, догдѣто стѣната се сключила надъ главата му и го затворила въ тъмния му и страшенъ живъ гробъ.

Ужасна що е тази повѣсть, тя пояснява тъкмо това що,человѣцитѣ струватъ съ душитѣ си. Тѣ трупатъ врѣхъ тѣхъ тухли и камъние, затварятъ ги като съ стѣна и ги оставятъ тамъ да умрѫтъ. Въ самото сърдце на много щастия, които сѫ събирали человѣци; въ най-вѫтрѣшната стая на много хубави палати, що сѫ построили человѣци; въ най-дълбоката святиня на много почетни храмове, които сѫ въздигали человѣци за своя собственна слава — скритъ отъ человѣчески очи има гробъ, надъ който плачатъ Божиитѣ ангели — гробътъ на една душа.

Много хора сѫ заровили своето мѫжество съ търговията си. Много горки роби сѫ ископали дълбоки гробове за душитѣ си съ чашата като лопата. Модата е ископала черната смъртна покривка на много моми. Въ много хубави и за удоволствия градини, скритъ изъ цвѣтята се намира гробъ, гдѣто сѫ заровени невинностьта, вѣрата, чистотата, добродѣтелята, честьта и истината.

Рошъ Хашана.

ЕДНОДНЕВЕНЪ ОЧЕРКЪ ОТЪ ДѢЙСТВИТЕЛНАТА ДРАМА НА СЕГАШНИЯ ЖИВОТЪ.

Рано Сутрина.

Голѣмъ, тате — молѫ! ти ще ми позволишь да си купя една нова шапка; много ми е нуждна! Братъ ми Самъ ми каза, ако азъ се понагиздя малко, той ще ме заведе въ Четвъртъкъ вечерь на Монгорменовата увеселителна бесѣда.

Салинатa майка притури на този доводъ, като каза:

«Салли не е направила никаква расходка туй лѣто, Бенъ. Тя ми е давала малката си печалба всѣка седмица да ми помага.»

Натискътъ ставаше твърдѣ силенъ за Бенъ, и той отговори.

«Вѣрно, вѣрно! Но жено, наемътъ се длъжи утрѣ. Днесь е Вторникъ, платеженъ-день. Азъ печеля само деветъ доллара тази седмица. Всичко шестъ доллара сме спестили въ гърнето. Наемътъ е двадесетъ долара. Притѣжательтъ неможе да се поизчди. Не! Ний не можемъ го сторимъ.»

Жената и дъщерята неможахѫ да разискватъ по-нататъкъ; но разочарованието, което тѣхнитѣ лица не можахѫ да укриятъ, бѣше несносно за якия Бенъ Томлинсонъ. Той почувствува себе си прѣзрителенъ и простакъ. Прѣди да затвори съвършенно вратата; той извика къмъ тѣхъ: Часътъ е почти седемъ. Азъ трѣбва да бързамъ, другояче ще закъснѣя за фабриката. Чакайте до тази вечерь, когато донесѫ у дома заплатата си. Ний ще говоримъ пакъ върху това.

Сутрина.

«Платежния списъкъ не ще да се приготви днесь. Ний проспмъ списхожденнето на нашитѣ работници за нѣколко деня.»

Бенъ Томлинсонъ и неговитѣ съработници намѣриxѫ туй обявление залѣпено на вѫтрѣшнитѣ врата на работническия входъ въ Вторникъ сутринята, когато тѣ влѣзохѫ да работятъ въ голѣмата фабрика на Ивана Грейсъ и Сие.

Единъ старецъ, токо що бѣше отпразднувалъ петдесетата си годишнина като работникъ на фабриката. «Кога билъ още момче, той почналъ да работи у Ивана Грейсъ, бащата на сегашния управитель на фирмата.»

«Добрѣ,» каза този старъ работникъ, «сега за пръвъ пѫть се туря тука такова извѣстие.“

Нѣколцина, между които единъ духъ на безспокойствие и незадоволство се бѣше питаялъ за нѣколко врѣме, говорѣхѫ тъй: «Иванъ Грѣйсъ живѣе въ единъ хубавъ домъ! Фамилия. та на Ивана Грейсъ живѣе край морето цѣло лѣто; но пакъ Иванъ Грейсъ пска да го чакаме за нашитѣ пари!»

Множеството отъ хилядата работници мѫжие, жени, момичета и момчета, отпохѫ на работата си, както обикновенно. Становетѣ забръмчахѫ дѣлничната си пѣсень. Грамадитѣ машини пъхтѣхѫ по ритмически мѣрки. Движенията и игри-

тѣ на по-младитѣ прѣминуваха съ живъ въсторгъ отъ стая въ стая, когато, случайно, тѣхния надзиратель биваше извиканъ нѣкждѣ. Бѣше още рано сутрина, и всички усилно работѣха, когато прѣзъ шумното въртѣние на машинитѣ се чу сладкия гласъ на една стара пѣсень. Тя се пѣеше въ добръ хоръ, и на врѣме съ занятитѣ имъ ржцѣ, отъ момичетата въ отдѣленията на по-горнитѣ катове. Музиката се носѣше на долу по стълбитѣ прѣзъ отворенитѣ врата, когато Иванъ Грейсъ притѣжательтъ, влѣзе въ канцелярията на великото здание. Неговото отъ грижи изнурено лице се виждаше по-нажалено, когато чу пѣсеньта. Тя се виждаше, като да му шепне, «съ работата ний сме честити. Ний ще уповаваме на Ивана Грейсъ, за нашата заплата.»

Още една минута и той се затвори въ частната си канцелярия съ своя испитанъ и довѣрителенъ секретаръ. Не бѣше нуждно да се казва на стария счетоводитель, че прѣдишната нощь бѣше безсънна за притѣжателя на фабриката. Нѣмаше врѣме сега за разговоръ върху здравето. Щомъ се затворихѫ вратата, първиятъ бързъ въпросъ, който секретарьтъ бѣ попитанъ бѣше:

«Какво си пригелъ тази зарань?»

Секретарьтъ отговори:

«Петстотинъ и петдесетъ доллара, съ които смѣтката ни съ банката става двѣ хиляди и петдесетъ доллара.»

Г-нъ Грейсъ тогава каза:

«Платежния списъкъ за колко е?»

Отговорътъ отъ секретаря бѣше:

«Деветъ хиляди и осемстотинъ и седемдесетъ и два долара.»

Г-нъ Грейсъ сега растревожено разгледа сутришната поща и когато свърши, каза скърбно:

«Нѣма пари отъ нашата агенция въ Чикаго — адвокатинътъ Смитерсъ рапортира, че нѣма надежда да се получатъ наскоро пари отъ нашия продавачъ въ Сентъ-Лупсъ.»

Това писмо бѣше ударътъ, който застрашаваше фирмата на Грейсъ и Сие. За сто и десетъ хиляди доллара отъ изработенитѣ имъ стоки стоѣхѫ неплатени, по причина на несъстоятелността на тази Западна търговска кѫща.

Единъ разсѣленъ сега похлопа на вратата и донесе едно писмо токо що пристигнало.

«Що е туй?» каза г-нъ Грейсъ, като съдра плика, и четѣше: «Жално ми е, че не можемъ да пратимъ. Ще намѣрите приключена една платежна заповѣдь за двѣ хиляди и петстотинъ доллара по смѣтката ни.» Тогава като се обърна и гледаше на горѣ, той каза: «Отъ тѣзи Бостонски износвачи.»

Г-нъ Кромптонъ, секретарьтъ, въ своето усърдно желание да спомогне на фирмата въ това и лоше състояние, тогава тихомъ каза:

«Г-нъ Грейсъ, ако ми позволите, азъ имамъ четиристотинъ и петдесетъ доллара въ Спестителния Фондъ. Азъ ще ги притуря съ радость при вашата банкова смѣтка, и съ Бостонския чекъ, ще имаме тогава повече отъ колкото ни трѣбва да платимъ Карроловата полица дължима днесь.»

Почти отчаяният Г-нъ Грейсъ отговори:

«Г-нъ Кромптонъ, ти си благъ, напстина. Това ще спомогне. Но гледай, ний имаме още платежния списъкъ, 9,872 доллара; Волфовата полица, 5,000; Рожеровата, 5,000, всички дължими днесь — 19,872 дол. да се намѣрятъ прѣди три часътъ. Тогава полицитѣ дължими утрѣ, и кредиторитѣ конто«—

Не е за чудение, че Иванъ Грейсъ се расхождаше развълнувано изъ стаята. Той се спрѣ като му дойде една мисъль и каза:

«Туй ще причини малко скърбь, но — добрѣ! Ний трѣбва да го сторимъ. Тогава, съ единъ по-повелителенъ гласъ, той продължи: «Телефонирай на Г-на Колмана, отъ Американската Банка. Попитай, възможно ли е да се шконтиратъ и поставятъ на нашь кредитъ днесь тѣзи полици, които азъ му оставихъ вчера.»

Отговорътъ дойде по телефона, учтивъ но студенъ: «Много ми е жално напстина. Не ще да е възможно за нѣколко седмици.»

Тогава другъ възможенъ начинъ за облекчение дойде въ Г-нъ Грейсовия умъ, и той каза:

«Опитай се у Еванса, прѣкуповача на полици. Той може да е шконтиралъ полицитѣ, които азъ му оставихъ.»

Отговорътъ, който телефонътъ донесе отъ прѣкуповача бѣше: «Невъзможно! Паритѣ много оскудни!»

Едно нѣжно внушение сега дойде отъ Г-нъ Кромтона:

«Г-нъ Грейсъ, азъ мисля, че могѫ да зема 2,500 доллара отъ моя малъкъ домъ.»

Бързъ и рѣшителенъ дойде г-нъ Грейсовиятъ отговоръ: «Не, не! Георги Кромптонъ. Никога! никога! Ти не трѣбва да жертвувашь всичкото си. Единчкиятъ мой изворъ вънъ отъ занятието ми е моето жилище и то — увы! е заложено за около половинъ отъ стойностьта му. Не! страхъ ме е «— тогава той се поколеба, и съ задавенъ гласъ свърши прѣдложението“ — «азъ трѣбва да се обявя за несъстоятеленъ.»

Слѣдъ малко мълчание г-нъ Грейсъ събрѣ малко сила и каза: «Азъ можа да опитамъ съвѣта на жена си, и да направѫ въззивъ къмъ милостьта на Симона Волфъ. Неговата полица за 5,000 доллара е дължима днесь; друга се дължи на него за сѫщото количество въ Четвъртъкъ. Всякой изворъ е изчерпанъ до послѣдната му капка.» Само съвѣтътъ на жена му оставаше и, като придоби малко надежда отъ това, той извика: «Да се обявя несъстоятеленъ! Не!

Макаръ, че той е единъ стиснатъ Еврейнъ, азъ ще извѣстя всичко на Симона Волфъ, и макаръ, че той държи полици срѣщу мене, пакъ ще се надѣя за пари отъ него.»

Когато Г-нъ Грейсъ бърже остави канцелярията, пѣсеньта отъ неговитѣ заняти работницитѣ какъ стигна до него при входа, и го испълни съ рѣшение, че въ името на неговитѣ хиляда работници, той ще отговори на всичкитѣ клонове на занятието си и, макаръ, че всичо се вижда безнадеждно, той ще помоли стиснатия Симона Волфъ да му спомогне парично прѣзъ настоящата борба и да избави работницитѣ му отъ бездѣлие прѣзъ идущата зима.

Навѣрно той може да види далечното свѣтло бѫдѫще, но настоящето — колко тъмно и скърбно!

На по-долнята часть на улицата Бродуей Г-йъ Грейсъ срѣщна Симонъ Болфовия секретаръ, който въ отговоръ на питанното на фабрикантина, каза:

«Много ми е жално, Г-нъ Грейсъ, но Г-нъ Волфъ не ще да дойде днесь. Днесь е Еврейската нова година. Вий можете да го намѣрите по вечерѣ у дома му.»

Фабрикантинътъ се качи на трена на издигнатата желѣзница за Симонъ Волфовата къща, но си размишляваше като се возѣше: «На каква безполезна работа отивамъ; нѣма да бѫде обикновенно търговско чувство за Волфа да ми заеме пари, когато се научи за нашето расклатено положение. Даже ще бѫде за негова полза да изиска да се обяви моята несъстоятелность, за да продаде фабриката, и да я купи за нищожна цѣна, но пакъ азъ не ще могѫ да се противя на съвѣта на жена си — азъ още ще се надѣя.»

Малко прѣди да пристигне Г-нь Иванъ Грейсъ въ къщата на лихваря, този послѣдният се прѣпираше съ дъщеря си тъй:

«Не, щерко, не! азъ немога да отида на Синагогата тази зарань. Ти иди, и прѣдставлѣвай мене.»

«Но, Тате, азъ много искамъ ти да чуешъ словото на помощника, Равинна Щайнфелда.»

Бащата шипна вдълбнатото чине на дъщеря си, и каза:

«Бека, ти си се влюбила въ младия Раввинъ Щайнфелдъ; но азъ не съмъ, за това тичай скоро.»

Симоновият умъ бѣше главно занятъ съ полицата отъ 5,000 доллара, дължима прѣзъ онзи день, отъ Грейса и Сие, и друга една за сѫщата сумма дължима отъ сѫщата фирма въ Четвъртъкъ. Той мислѣше сѫщо и върху «единъ уличенъ слухъ, че това по-прѣди богато заведение губѣло кредитъ.» Освѣнъ това едно извѣстие сега се пъхърси въ ржката му, което казваше:

«Иванъ Грейсъ и Сие, нещѫтъ да дадѫтъ заплатитѣ си днесь. Вашъ любимъ шурей, Максъ Голдщайнъ.»

Но Бека Волфъ не се отстранѣваше лесно, и не се «затече.» Баща ѝ, като видѣ че още чака, каза:

«Не, Беки, важна работа ме изисква изведнъжъ въ града; азъ искамъ да назя Рошъ Хашана (празникътъ на Еврейската нова година), но трѣбва да си гледамъ работата.

Сълзитѣ сега течахѫ по лицето на младата Еврейка, като се молѣше пакъ напраздно на баща си:

«Но, Тате, ти си навикналъ всѣкога да правишъ така. и сега като любезната ми майка умрѣ миналата година, нѣмали тя най-много да се радва да знае, че ти и азъ, заедно, сме на богослужение днесь? Когато Каддишъ се чете, можемъ ли ний да си позволимъ да отсѫтствуваме когато другитѣ станатъ да слушатъ утѣшителната молитва?»

Наведената глава на Еврейския баща показа, че неговата дъщеря бѣше побѣдила. Любовьта бѣше по-дълбока отъ търговското искуство. Симонъ Волфъ каза:

«Беке, ний ще отидемъ изведнъжъ на службата и ще чуемъ Раввина Щайнфелда. Азъ ще се видя съ Грейсъ и Сие слѣдъ младенѣ.

Рошъ Хашана.

До като Христианинътъ и небрѣжливиятъ бѣхѫ заняти съ работа въ Вторникъ зарань, Септемврий 8-й, Еврентѣ, празднувайки тѣхната Рошъ Хашана, бѣхѫ напуснали дѣловититѣ чаршии за прѣзъ деня и се бѣхѫ събрали въ синагогитѣ.

Единъ отъ най-хубавитѣ храмове въ горнята часть на града, Кенесетъ Израилъ, не бѣше толкова правовѣренъ колкото бѣхѫ повечето отъ другитѣ храмове; при все това подъ неговия величественъ сводъ бѣхѫ се натрупали много отъ най-успѣшнитѣ Евреи на града. Никои не бѣхѫ по-забѣлѣжителни и по-високопочитани отъ колкото Симонъ Волфъ и дъщеря му, които бѣхѫ на поклонение съ тѣхъ.

Въ този храмъ свирнето съ «шофара,» или възклицателна трѫба, по-прѣди прѣдаваше голѣма тържественость на впечатителнитѣ служби; но вмѣсто него има сега особенни четения и молитви.

Голѣма часть отъ службата бѣше се изминала и началото на словото не бѣше особенно заинтересувало Симона Волфа, до когато съ единъ ясенъ, силенъ тонъ отъ олтаря дойде гласътъ на младия Раввинъ Щайнфелдъ, който казваше:

«Какво значи тази червена свѣтлина на небосклона на нашата земя? Какво значи този важенъ въпросъ, който сега вълнува Американския народъ? Какво значи тази криза която показва че ще надмине бѣдствието на 1860 година? То значи, че демагогията търсе да опълчи спромасгитѣ срѣщо богатитѣ; то значи, че ораторство и краснорѣчие се употрѣбядатъ за да отклонятъ Американскитѣ граждани отъ пѫтя на честьта и правдата; то значи, че едно страхливо евангелие на омраза и отмъщевие се проповѣдва; то значи, че единъ Фракенщайнъ се повдига, чиято свирѣпость и отмъстителность не могѫтъ да се прѣдскажатъ. Това е въпросъ отъ най-дълбока важность за насъ Еврентѣ, като Американски граждани.»

Симонъ Волфъ сега се повече заинтересува въ раввиновото слово, но въ едно кратко врѣме неговътъ умъ пакъ почна да се скита къмъ дълга на Грейсъ и Сие, догдѣто въ друго едно избухване на въсторгъ, той чу слѣдующитѣ думи на раввина, който още говореше върху сегашното състояние и политическо положение:

«На дъното на всичко стои народното незадоволство, което било, казватъ, произдедение на користолюбието на богатитѣ. Ний се кланяме на Мамона, и въ несмисленното обожение на богатството ний не мислимъ за правата и нуждитѣ на другитѣ. Колко отъ васъ сте исковали пари отъ сълзитѣ и кръвьта на бѣдни вдовици и гладни сираци? Колко отъ васъ сте обърнали само едно гордѣливо око на нуждитѣ на бѣднитѣ? Колко отъ васъ сте оставили нужда ющитѣ се да сртадатъ прѣзъ послѣднитѣ горѣщи периоди, като сте сѫ вдавали въ раскошности, но пакъ не сте давали малко помощь на дружествата които бихѫ могли да поолекчятъ страданията имъ? Колко отъ насъ показвате студено рамо на единъ честенъ человѣкъ, ако той е бѣденъ? Ако явнитѣ обиди на богатитѣ, направени срѣщу нещастнитѣ, сѫ отчасти причината на тѣзи условия, които

сега прѣодоляватъ — виновни ли сме ний, или — невиновни?»

Думитѣ на раввина «виновни или невиновни,» направихѫ Симона Волфа да се замисли дълбоко. Той остро почувствува великата отговорность за притежание много пари. Въ своето дълбоко размишление, той изгуби по-голѣмата часть отъ словото, но чу слѣдующитѣ думи:

«Каква нужда има единъ Евреинъ да се страхува отъ името си? Значи ли че да бѫде нѣкой Евреинъ, той трѣбва да е прѣдмѣтъ на загуби и страдания, че тѣзи които ни сѫ подраги отъ самитѣ насъ — нашитѣ дѣца — трѣбва да почнатъ живота̀ съ една анатема, или безъ прѣимущества? Самитѣ тѣзи мѫчнотии сѫ, които сѫ спечелили на Евреина единъ жѫлъ въ храма на славата. Самитѣ тѣзи прѣпятствия, които обществото е хвърлило въ пѫтеката му сѫ които го правятъ най-силенъ, най-приспособенъ да живѣе. Анти-Семитичекото чувство, да ли то сѫществува въ Ратхаусъ (Градския Домъ) въ Виена, или Американската крайморската гостилница може да бѫде едно благословение за насъ, ако гледаме на него по правъ начинъ, То е или похвалната омраза която долния усѣща къмъ по-горния, или обикновенната неблагодарность отдавана на единъ благодѣтель, или единъ остенъ да ни събуди къмъ нуждата на себе-поправление. Защото въпрѣки всичкитѣ задлъжнения подъ които Евреинътъ е поставилъ свѣта, той още не е апотеозата (обоготворението) на всичкитѣ добродѣтели. Той има недостатъци, но тѣ сѫ человѣчески, не Еврейски. Той заблудѣва защото е человѣкъ, не защото е Еврейнъ. Ний като Евреи сме загрижени за добрата воля на свѣта. Ний сме загрижени да бѫдемъ право разбрани отъ не-Еврейския свѣтъ. Загрижени ли сме така сѫщо да направимъ пожъртвувания за да може това да стане? Виновни ли сме или невиновни? Нека така да живѣемъ, щото послѣдната присѫда на нашия животъ де бѫде невиновенъ.»

Краятъ на словото направи още по-дълбоко впечатление въ ума на Симонъ Волфа. Неговитѣ мисли на «виновенъ или невиновенъ» го държахѫ занятъ прѣдъ цѣлата пѣсень, която послѣдва живата проповѣдь на Раввина Щайнфелда. Неговиятъ умъ се отвлѣче само отъ мудно произнесенитѣ думи на стария бѣловласатъ раввинъ, който стана и каза:

«Онѣзи, които не могѫтъ да обърнатъ по нѣкога мисъльта си къмъ своитѣ любезни починали, ще изявятъ сѫщо малка грижа и за живитѣ.»

Сега дойдохѫ на Симона въспоминанията за любезната му починала жена. Той не чу повече отъ службата на Рошъ Хашана, която се отнасѣше къмъ плачущитѣ, до гдѣто раввинътъ не прочете:

«Станѣте, вий които жалѣйте; и когато давате почеть на умрѣлитѣ чрѣзъ четение Молитвата Каддишъ, дано тя въ сѫтото врѣме ни научи всички, длъжноститѣ които имаме къмъ живитѣ, и да ни испълни съ едно желание да ги испълняваме. Амиинъ.»

Тогава всички въ синагогата, които бѣхѫ изгубили родними прѣзъ истеклата година станахѫ и стоехѫ догдѣ се исчете по Еврейски Каддишътъ, утѣшителната молитва; голѣма противоположность имаше между тѣхнитѣ черни дрехи и чиститѣ свѣтли, празднични облѣкла на тѣзи, които сѣдѣхѫ. Лицата на Симонъ и Ревекка, отражихѫ добрѣ тържественността на сценатa.

Слѣдъ службата. Раввинъ Щайнфелдъ придружи Симона и дъщеря му до тѣхния палатоподобенъ домъ; но Симонъ не зема никаква особена часть въ разговора Той ги остави сами, когато си мислѣше по въпроса «виновни или невиновни?»

Пладнѣ.

Раввинъ Щайнфелдъ бѣше принуденъ, противъ волята си, да остави Ревекка и баща ѝ при вратата на тѣхния домъ. За голѣмо очудване на Симона Волфа, когато той и дъщеря му влѣзохѫ, той намѣри въ библиотеката си Ивана Грейса, който седѣше тамъ испълненъ съ хладнокръвието и рѣшителносьта която можеше да роди само отчаянието на единъ силенъ характеръ, съ великата си енергия отправена къмъ послѣднята му надежда и цѣлъ — да спечели Симона Волфа да помогне на Ивана Грейсъ и Сие.

Ревекка не чака да се запознае съ посѣтителя, но отиде въ стаята за обѣдване, очаквайки баща си да отиде скоро при нея. Слѣдъ повече отъ единъ часъ търпѣливо чакание, тишината смущавана по нѣкога отъ високия тонъ на единъ усърденъ гласъ — гласа на Ивана Грейсъ молящъ се за своята работа и своитѣ работници — Ревека видѣ, че стария слуга занесе мастилницата и чековата книга въ библиотеката. Съ женско любопитство тя побърза къмъ прѣднята часть на втория катъ за да види посѣтителя който тя позна отъ гласа му, че щѣше вече да си отива. Тя видѣ Ивана Грейсъ, съ свѣтло лице, че влѣзе набързо въ единъ файтонъ, който тръгна изъ улицата и тогава тя чу бащиния си гласъ, който викаше весело къмъ стълбитѣ:

«Бека! ела — ела на обѣдъ!»

Тя слѣзе бързѣ долу, баща ѝ я прѣгърна любезно и, като остави единъ дълбокъ отпечатъкъ на една цѣлувка върху бузата ѝ, каза:

«Бека, азъ съмъ много радостенъ, че днесь бѣхме на служба. Раввинъ Щайнфелдъ ще стане единъ великъ раввинъ ако не единъ богаташъ. Азъ се съгласявамъ да се оженешъ за него. Той е единъ дързостенъ, добръ, и храбъръ человѣкъ Нѣкой день, когато ти се оженешъ, азъ могѫ да ти кажа историята на Симона Волфъ и Ивана Грейсъ и Сие.; тогава ти безъ друго да кажешъ на мѫжа си, че твоятъ баща бѣше — невиненъ.

Вечерь.

Онзи Вторникъ вечерь голѣмиятъ Бенъ Томлинсонъ дойде късно у дома си при жена си и дъщеря си, Салли, но съ една свѣтла усмивка на лицето си.

«Жено,» каза той, „азъ спечелихъ единъ долларъ повече тази вечерь. Г-нъ Иванъ Грейсъ ми го даде самъ. Азъ му помогнахъ да донесе паритѣ отъ банката днесъ, и бѣхъ повиканъ въ канцелярията на свършване работата, да помагамъ на секретаритѣ да раздадѫтъ заплатитѣ. Азъ не зная

защо; но Г-нъ Грейсъ рѣши тази заранъ да не плаща на работницитѣ, но послѣ си промѣни умътъ късно слѣдъ» —

Беновата жена го прѣкъсна, и каза:

«Салли може да купи шапката, не може ли Бенъ?»

Якпятъ, голѣмъ Бенъ Томлинсонъ отговори:

«О, да! Но дай ми да се навечерямъ първо. Азъ съмъ много гладенъ.

ПОСЛѢДНИТѢ ДНИ НА ПРѢДСѢДАТЕЛЯ ГРАНТА.

Прѣди повече отъ три години се обнародва въ нашето списание една статия по военната и политическата история на Генерала Гранта, най-великия Американски войникъ отъ Вашингтона насамъ. Тукъ даваме на читателитѣ на „Христиански Свѣтъ“ нѣколко факти относително послѣднитѣ дни

Генералъ Грантъ.

на този знаменитъ мжжъ. Тѣзи свѣдения ний получихме отъ единъ Американски Епископъ, който посѣти България прѣди три години, и който въ продължение на нѣколко години е билъ пастирь на Генерала Гранта и неговото сѣмейство въ Вашингтонъ. Прѣди да раскажемъ това, що чухме отъ Епископа, трѣбва да кажемъ за правото разбиране на това що слѣдва, че слѣдъ като бѣ служилъ Генерала Грантъ втори пжть като прѣдсѣдатель на Съединенитѣ Държави, той почувствувалъ, че трѣбва да направи по-добро промишление за сѣмейството си и заради това станалъ съдружникъ съ блистателенъ младъ Наполеонъ по финанситѣ на име Уардъ въ банкерска работа. Генералъ Грантъ вложилъ всичкитѣ си пари въ тази работа, която управлявалъ Уардъ като банкеринъ. Въ кжсо врѣме работата пропаднала и Уардъ билъ затворенъ въ тъмница. Като говорѣше за това нашиятъ увѣдомитель каза: „Една отъ най-печалнитѣ чърти свързани съ този финанциаленъ фалитъ бѣше заемътъ, що Грантъ направи отъ Г-на Вандербилта за 150,000 доллара (750,000 лева златни.) Уардъ билъ казалъ на Генерала че „Маринската банка, дѣто държимъ нашитѣ пари на съхранение е въ опасность, и трѣбва веднага да ѝ се помогне“. Генералътъ отишелъ при Уйляма Х. Валдербилта, който веднага истеглилъ чека му за 150,000 доллара безъ никаква гаранция. Генералътъ се надѣвалъ веднага да върне паритѣ, защото Уардъ го билъ увѣрилъ, че имало гаранции за повече отъ милионъ доллара въ каситѣ за кредита на Гранта и Уарда.

„Когато се откри измамата първото нѣщо що стори генералътъ бѣше да прѣхвърли всичкото си частно имущество на Г-на Вандербилта. Кжщата въ която живѣеше, всичкитѣ онѣзи вѣликолѣпни трофеи, що бѣше приелъ отъ чуждестранни народи и твърдѣ хубавитѣ картини що бѣ събралъ отъ всички крайща, трѣбваше да се даджтъ за да се исплати този честенъ дългъ.

„Единъ отъ най-печалнитѣ дни що азъ прѣминахъ въ онзи достопамятенъ домъ, бѣше по случая, когато всичкитѣ онѣзи скжпоцѣнни нѣща се пакирахж за да се прѣмѣстятъ. Посрѣдъ шума и смущението нераздѣлно свързани съ такава работа, болнятъ генералъ излѣзе изъ стаята си, слѣзе полека надолу изъ стълбата въ приемната стая, и се исправи прѣдъ една семейна картина — една група отъ него, Г-жа Грантъ, дъщеря му Нелли и трима синове. Той бѣше виждалъ тази картина да краси стѣнитѣ на Белия Домъ, когато бѣше прѣдсѣдатель, да стои окачена на лѣтната кжща по край морето на Лонгъ Бранчъ, и въ градската му кжща, когато се мислѣше за милионеръ. Какви спомени тя внушаваше!. Какви душевни вълнения възбуждаше! Той я погледна за послѣденъ пжть, и послѣ, като възлизаше по стълбата. той каза! ‘Дайте ми сиромашия и честь подобрѣ нежели богаство и безчестие.’ Всичкитѣ тѣзи спомени за неговото величие и слава сж сега въ Националния музей въ гр. Вашингтонъ.

Понеже злинитѣ никога не дохождатъ сами, то и нещастията се умножихж. Ню Йорскитѣ граждани бѣхж събрали единъ

фондъ отъ 250,000 доллара, лихвата отъ който тѣ одѣляхѫ за смѣтка на Генерала Гранта. Фондътъ бѣше гарантиранъ отъ бившия Губернаторъ Моргана изъ Ню Йоркъ, но по причина на нѣкакви си изискуеми отъ закона формалности, гарантитѣ отказахѫ да плащатъ лихвата, и за малко врѣме този доходенъ изворъ се прѣсече. До такъво утѣснение бѣше доведенъ генерълътъ, щото когато фалира банката, той имаше по-малко отъ 80 долара въ джеба си, и жена му имаше въ себе си по-малко отъ сто и двадесетъ.

„На тѣзи злощастия се прибавихѫ и натяквания противъ тогова, който бѣше гордостьта на своето отечество, и това бѣше повече отколкото можеше Грантъ да понесе. Сътресението на битката е било по-малко усилно; прѣдсмъртната агония по-малко остра. Грантъ мълчѣше. Язикътъ е недостаченъ да искаже дълбочината на неговитѣ чувства и мисли. Той бѣше картина за единъ майсторъ художникъ. Той се виждаше смаянъ. Изненадката бѣше неизмѣрима, Прѣходътъ бѣше тъй внезапенъ. Но трапезитѣ сѫ скоро обърнахѫ. Дълбоката измама на Уарда се узна. Съчувствието съ Гранта бѣше всеобщо. Изречения на благосклонность пристигнахѫ отъ всики страни. Още веднъжь той станѫ любимецътъ на народа.

„Но по-голѣмо зло настѫпи. Тѣлесното му здравие даде знакове на отпадване. Найотличнитѣ лѣкари го гледахѫ, но недавахѫ обѣщание, че ще оздравѣе. Болкитѣ му станахѫ измѫчителни; не можеше да прѣглъща безъ мѫка, и страданията му на трапезата бѣхѫ много голѣми. Станѫ нужда да употрѣбява той течна храна. Смъртьта се виждаше прѣдпочтителна, и за малко врѣме той искаше да умре. Цѣли часове той сѣдѣше самъ на стола съ стиснати рѫцѣ, гледащъ на праздната стѣна прѣдъ себе си, безгласенъ, мислящь за бѫдѫщето. Той не се виждаше уплашенъ, но сериозенъ, като краятъ наближаваше. Но той се съживи; апатията му исчезна; равнодушието му скоро прѣмина.

„Той имаше въ друга битка да се бие. Това бѣше съ сиромашията. Мечътъ му бѣше туренъ въ ножницата, но перото му бѣше готово, и бѣше назначено да бѫде крѣпко. Притѣжателитѣ на периодическото списание Century Magazine го помолихѫ да напише нѣколко статии по биткитѣ при Сило, Виксбургъ, Чатануга, и похода на Пустинята. Тѣ му обѣщахѫ възнаграждение, не по-малко отъ 2,000 доллара (10,000 лева златни), и че публиката съ удовлствие би посрѣщнала неговитѣ съчинения. Той склони. Въ сп. Century за 1885 год. се обнародвахѫ тѣзи статии. Той се заинтересува въ работата си, и за малко врѣме забрави болката си съ списването на своитѣ мемуари (записки).

„Тогазъ му дойде на умъ да напише личнитѣ си записки, продажбата на които е докарало на вдовицата (жена му) половинъ милионъ доллара (1,250,000 лева златни). Испърво той диктуваше, на стенографъ и поправаше писаното. Когато напрѣдъкътъ на болестьта бѣ прѣкъснала говорението, тогазъ той пишѣше самъ съ моливъ по нѣколко часа на день. Умътъ му бѣше силенъ, паметьта му внушителна. Факти и цифри за великия му походъ се трупахѫ въ ума му. Това бѣше владичеството на ума надъ страдащето тѣло. Това бѣше най-великото дѣло на неговото врѣме, умътъ наддѣляющъ надъ силни тѣлесни болки и надъ наближаването на смъртьта. Хватката му върхъ живота се усили отъ неговото рѣшение да живѣе, додѣто се свърше работата му.

„Но имаше нѣщо по-високо, което поддържаше всичката му душа въ тази окончателна битка на живота му. Животътъ за него не бѣше ходяща сѣнка; смъртьта не бѣше безкраенъ сънь. Тишината му въ страдание не бѣше стоическа философия, но бѣше вдъхновение отъ Христианска твърдость. Възпитанъ въ Методистката Епископална Църква, и кръстенъ прѣзъ послѣдното си боледуване, религиозното му естество бѣше искренно, тихо и твърдо. Началата на Христианстото бѣхѫ дълбоко втѫлпени въ духа му. Твърдъ, но никога демонстетивенъ, той не бѣше человѣкъ съ религиозна претенция. Неговътъ животъ бѣше исповѣданието му. Той знаеше, че Христианството нѣмаше да спечели отъ него нѣщо повече отъ влиянието на единъ добрѣ уреденъ животъ и добро поведение; но че той имаше всичко да придобие отъ силата и обѣщанията Господни.

„Генералъ Грантъ начърта други планове за полезность да занимаватъ послѣднитѣ му години. Той би желаль да участвува въ дѣловититѣ сцени, дѣто человѣцитѣ сѫ наймного събиратъ. Той би се отождествилъ съ великитѣ прѣдприятия но своя день и за да увеличи богатството на единъ народъ и силата и славата на онзи градъ, въ чиято прѣлестна градина той щѣше да почива подъ най-

благородния отъ паметницитѣ. Той би се радвалъ въ домашния и социалния си животъ на богатство и добрѣ спечелено име; но небето бѣше рѣшило другояче. „Человѣкъ прѣдполага, а Богъ располага“ е първиятъ редъ въ прѣдисловието на книгата му. „Твърдѣ малко важни събития има въ человѣческитѣ работи, които человѣци си докарватъ по собственния си изборъ.“

„Такава бѣше вѣрата му въ провидението, която му придаде абсолютна сила въ великата му мисия; и когато бѣше прѣтоваренъ съ най-голѣми отговорности; когато съзнаваше че животътъ на единъ народъ бѣше повѣренъ на неговата грижа; когато мракътъ на нещастието го осѣни, той уповаваше на Господа, който е по-крѣпъкъ отъ крѣпкитѣ. Не правящъ нищо за показъ, той пакъ публично признаване Бога чрѣзъ вѣрното си и съвѣстно присѫтствие на богослужението. Никой общественъ мѫжъ не е слушалъ повече проповѣди отъ него, и той бѣше най-добръ слушатель. Било въ неизвѣстностьта на гр. Галена или въ видностьта на гр. Вашингтонъ или въ частния си животъ въ гр. Ню-Йоркъ той всегда се намираше на църковния столъ на Господния день, и пастиритъ му бѣше всѣкова увѣренъ за присѫтствието му въ буренъ Нѣдѣленъ день.

„Вѣрното му посѣщаване на църква бѣше до голѣма степень вдѫхнато отъ почитанието му къмъ Недѣлния день. Въ единъ Понедѣлникъ въ Априлъ 1885 год., той ми каза; ‘Не ходихъ вчера на расходъ съ кола, ако и да ми бѣше позволено отъ лѣкаря, защото бѣше Господния день, и защото усѣщахъ, че ако се повърне болестьта ми, хората, които се молятъ за мене, щѣхѫ да усѣщатъ, че не спомагахъ на вѣрата имъ съ расходката си въ Недѣля.’ И една Сѫбота прѣзъ нощьта, за да отвърне вниманието му отъ болежъ и неспокойствие най-старитъ му синъ внушилъ нѣкакво си невинно развлечение; но когато му извѣстили че е близо срѣдноць, почитаемиятъ баща казалъ: ‘Много бизло е Недѣлята за да почнемъ какво да е развлечение.

„Той бѣше человѣкъ на молитва. Бѣше въ една Недѣля вечерь прѣзъ м. Мартъ на оная година, когато го посѣтихъ и го намѣрихъ самъ съ Г-жа Грантъ. Извѣстихъ му че триста Методистки проповѣдници съ своитѣ епископи събрани на Конференция се бѣхѫ исправили и поднесли молитва за неговото оздравѣване. Отговорътъ му бѣше въ пълно съгласие съ това, и той ми извѣсти, че нѣколко приятели въ Бостонъ сѫ сдружили за да се молятъ за него всѣки день, и че малкитѣ дѣца отъ сѫсѣдството му бѣхѫ пратили извѣстие, че тѣ прибавяли и неговото име въ кратката своя молитва, когато се моляли за „татя и мама.“

„Видѣхъ да се просълзи велико му око и въ отговоръ на моето внушение да се присъединимъ и ний съ тази всеобща молитва, той отговори „Да“ съ натъртване. Духътъ Господенъ дойде надъ насъ, и, като се моляхме за душата му, за възстановление на здравието му, и да би моглъ да се пощади животътъ му додѣто се свърши работата му, на всѣко прошение той отговаряше ‘Аминъ.’ Това бѣше часътъ на неговото прѣдавание на Бога. Онзи аминъ отъ онзи мълчаливъ человѣкъ имаше много поголѣмо значение нежели томове отъ други. Слѣдъ това неговъ обичай и навикъ станѫ да има домашна молитва. На единъ почитаемъ священникъ отъ друга църква той каза:

‘Знаѫ и чувствувамъ се твърдѣ признателенъ къмъ Христианскитѣ людие за тѣхнитѣ молитви заради мене. Нѣма секта или религия, която се показва въ Ветхия или Новия Завѣтъ, на която религия да се не отнася това. Протестанти и Евреи и всички добри людие отъ всички народи, отъ всички шарове както и религии, и всички народности се видятъ да сѫ едно да жалаятъ и се молятъ за моето улучшение. Азъ много страдамъ прѣзъ всичкото врѣме; но фактитѣ, които вий расказахте сѫ възнаграждение за голѣма часть отъ това. Всичко що могѫ да сторѫ е да се молѫ и азъ щото молитвитѣ на всичкитѣ тѣзи добри людие да бѫдѫтъ отговорени, до толкозъ щото да можемъ да се срѣщнемъ въ другъ и по-добъръ свѣтъ.’

Грантъ не бѣше фанатикъ. Ако и да изискваше религията като ограда за единъ свободенъ народъ, той даваше на всички най-широка свобода на вѣра и поклонение. Той бѣше безъ прѣдразсѫдъкъ. Той искаше общественното въспитание да бѫде несектарско но не и противорелигиозно. Прочутата негова рѣчь въ г. Демоинъ по въспитанието не бѣше противъ Римо-Католическата Църква но противъ невѣжеството и суевѣрието. Издадената прѣзъ войната заповѣдъ, която